

Interesešu konflikta baltie plankumi

Interesešu konflikta novēršanas normu izpildē valsts amatpersonu darbība bieži vien ir formāla un pārvērtusies par sīkumu «dzenāšanu», bet gadījumos, kad ir būtiskas aizdomas, tās netiek pakļautas pārbaudēm

Lai arī normatīvi samērā smalki definē to, kas ir un kas nav interesešu konflikts un attiecīgās normas smalki pēta KNAB, tomēr viss «laukums» neesot nosepts, iespējams, varētu būt vajadzīgi attiecīgi grozījumi normatīvajā regulējumā. Tāds secinājums skanēja Parlamentārās izmeklēšanas komisijā par korupcijas, lobēšanas, organizētās noziedzības un kontrabandas ietekmi uz nodokļu iekasēšanu, ekonomisko un finanšu noziedzumu izmeklēšanu. Šodien komisijas sēdē plānots turpināt šķetināt šo tēmu, vērtējot to caur lobēšanas un tās regulācijas prizmu. Saeimas deputāts Jānis Dombrova atgādināja, ka baltais plankums ir nevalstisko organizāciju saņēmnie «dāvinājumi» (ziedo-jumi) no Latvijai nedraudzīgo ārvalstu organizācijām. «Šajā kontekstā var runāt arī nacionālās drošības kontekstā,» vēl vienu šķautni rāda J. Dombrova. Vienā no iepriekšējām komisijas sēdēm viņš norādīja uz gadījumu, kad parlamentārietis izmanto kādas biedrības dārgu auto, kas rada daudzus jautājumus. Tāpat skanēja piemērs par personu, kas ir ziedojuši vairākām partijām, kuras vēlāk nobalsojušas par labvēlīgu lēmumu biedrībai, kurā bijusi arī konkrētā persona. Saeimas deputāts Ringolds Balodis atgādināja stāstu par valsts amatpersonas dzīvesbiedres biedrību, kurai ziedojušas personas, kuru normatīvo risinājumu jautājumi bijuši šīs amatpersonas pārziņā. Interesanti, ka minētajā gadījumā veikta valsts amatpersonas pārbaude, bet neesot konstatēts, ka viņa būtu pieņēmusi kādu labvēlīgu lēmumu ziedotājiem. Skanēja piemēri par kapitāldaļu iegādes darījumiem par šķietami zemu cenu jau pēc tam, kad persona pametusi vadītāja krēslu. Ir divvainības ar dāvinājumiem, aizdevumiem utt., bet par šādu darījumu vērtēšanu saistībā ar interesešu konflikta novēršanu neesot dzirdēts. J. Dombrova atgādināja, ka valsts ir liels ziedotājs vairākām nevalstiskajām organizācijām, taču kā tās un to amatpersonas tērē nodokļu maksātāju naudu, paliekot ārpus kadra.

Process procesa dēļ

«Formāla knauzerēšanās par sīkumiem, tajā pašā laikā normatīvu prasību un vēl kādu citu apsvērumu dēļ nenotiek darboša-

nās pie potenciāli riskantajiem gadījumiem,» skarbi secināja R. Balodis. Viņš sacīto pamatoja ar piemēru no savas pieredzes. Proti, savulaik, kļūstot par Uzņēmumu reģistra galveno valsts notāru, KNAB vērsās ne tikai pie viņa abu darba vietu virsvadītājiem (Latvijas Universitātes rektora un tieslietu ministra), prasot sniegt atbildi, vai ieguvis atļauju amatu savienošanai. Arī premjeram šis pieprasījums tika nosūtīts. «Kuriozs, bet fakts, lai gan biju ieguvis atļaujas apvienot zinātnisko un valsts pārvaldes darbu, bija acīmredzama vēlme mani sodīt. Tā vietā lai no manis paša iegūtu šīs atļaujas, KNAB faktiski sāka procesu, kas galu galā beidzās ar saraksti Izglītības ministrijā. Jēgas no visas šīs lielās kņadas faktiski nebija nekādas. Protams, ja neskaita kaudzi papīru, kas tika sarakstīti šī procesa rezultātā,» skaidroja R. Balodis. Otrs piemērs: Valsts prezidenta pilnvaru darba grupā, kurā KNAB amatpersona aizrunājusies līdz tam, ka Valsts prezidents nevar būt pat nevalstiskās organizācijas goda biedrs, jo tas būtu amats. Vēl viens piemērs ir Latvijas Universitātes Juridiskās fakultātes dome, kurā no fakultātes docētāju vidus bija ievēlēti Augstākās tiesas un Satversmes tiesas tiesneši un Saeimas Juridiskās komisijas vadītāja. «Lai arī Augstākās tiesas priekšsēdētājs un Tieslietu ministrs noraidīja KNAB ieskatu par interesešu konflikta esamību konkrētā gadījumā – minētās amatpersonas pašas pameta fakultātes pašpārvaldes institūciju,» divvainas interesešu konflikta novēršanas situācijas atcerējās R. Balodis. Viņaprāt, minētie gadījumi uzskatāmi atklāj formālismu bez jebkādas iedziļināšanās to būtībā un iegūtājā rezultātā. «Idejas par interesešu konflikta novēršanu valsts amatpersonu darbībā un līdz ar to arī ienākumu deklarāciju rakstīšana un to kontroles mērķis ir pārbaudīt, vai netiek radīts kaitējums valstij, personai piesavinoties nodokļu maksātāju līdzekļus vai «savējiem» piešķirot kādu nepamatotu labumu, bet faktiski piemēri rāda, ka notiek blusu ķeršana un valsts amatpersonu lieka dzenāšana,» vērtē R. Balodis. Viņaprāt, kazuistikai tiek tērēts nevajadzīgi daudz līdzekļu. «Jāmaina normatīvi un līdz ar tiem arī izpratne, jo pašlaik politiķi ir atļāvuši ierēdņiem viņu garā veidot visu procesu, to detalizējot un sarežģījot un pat apgrūtinot tautsaimniecības attīstību, jo tik liela detalizācija nav vajadzīga, tāpat nav nepieciešams meklēt formālas blusas,» ierosināja R. Balodis. KNAB priekšnieks Jaroslavs Streļčenoks norādīja, ka iestāde pilda normatīvajos aktos noteikto.

Baltie plankumi

J. Dombrova atgādināja, ka ir norma: laulātais nevar būt do-

mes vadītāja-biroja vadītājs, bet vienā gadījumā tā bija, jo laulība tika noslēgta pēc tam, kad abi konkrētos amatus bija ieņēmuši, pirms laulībām. Deputāts ironizēja: ja juridiski laulība nav reģistrēta, tad drīkst. J. Dombrova arī norādīja uz problēmu ar tiem pāriem, kuri ir ar netradicionālu seksuālo orientāciju, jo kā tādā gadījumā pierādīt iepirkumu konkursa rezultātus un citus labvēlīgus lēmumus, ja nekādas radniecības nav.

«Reģistrētos radniekus varam pieskatīt, bet ar šiem, šķiet, ir problēma,» piemetina J. Dombrova. Tajā pašā laikā viņš minēja kādu mazo pašvaldību piemēru, kur kuplākās dzimtas atrodas tuvākās vai tālākās radnieciskās attiecībās un, kādam no tiem nonākot pašvaldības vadībā, formāli nevienu pieņemt darbā nevar, jo tas var tikt uzskatīts par interesešu konfliktu. Viņš atgādināja vēl kādu divvainību, kur viena novada ielu apsaimniekošanas uzņēmums interesešu konflikta riska dēļ strādāja citā pašvaldībā un otrādi, bet tā rezultātā šo pakalpojumu izmaksas pieauga – nodokļu maksātāji dabūja dārgākus pakalpojumus un maksāja vairāk.

Riska analīze

J. Streļčenoks atgādināja, ka attiecībā uz valsts iestāžu darbiniekiem daudz kas ir atkarīgs no tās vadības. Piemēram, Valsts ieņēmumu dienestā nu jau atlūgumu iesniegušās ģenerāldirektors Ināras Pētersones laikā ir izstrādāta sistēma, kurā ir noteikti 10 iespējamie korupcijas veidi, korupcijas risku reģistrs, kurā identificēti 52 struktūrvienībām deleģētie uzdevumi, kuros iespējama korupcija, un 254 korupcijas riski ar zemu, vidēju un augstu risku (138 vidēju un augstu korupcijas risku, kuriem izstrādāti 242 pasākumi). VID pārstāvis Kaspars Čerņeckis atgādināja, ka skrupulozi tiek vērtēta amatu savienošana iespējamība (pat tādā profesijā kā treneris) – arī vai tā atbilst tikai uz papīra vai arī realitātē. Tāpat tiek vērtēta darbinieku darbība VID informācijas sistēmā. VID ir arī jauna risku analīzes sistēma, kas sniedz detalizētu informāciju ne tikai par VID amatpersonu un darbinieku, bet arī par viņu tuvāko ģimenes locekļu un radnieku patieso mantisko stāvokli. Sensitīvo amatu sarakstā iekļauti 1788 amati.

Tomēr VID rindās ir vilki aitu ādā, jo pēc VID datiem šā gada pirmajos četros mēnešos pret šīs iestādes darbiniekiem uzsāktas četras krimināllietas, viena nodota kriminālvajāšanai, deviņām VID amatpersonām piemērots aizdomās turētā statuss, piecām amatpersonām ir veikts nodokļu audits, četrām pašlaik tiek veikts nodokļu audits.

Māris Kirsons